

BÀI TRUYỀN THÔNG 13

SÀNG LỌC LAO - TIẾP CẬN DỄ DÀNG - PHƯƠNG PHÁP HIỆN ĐẠI – CHÍNH XÁC TUYỆT ĐỐI

Hầu hết lao khi phát hiện sớm điều trị đúng đủ liều, đủ thời gian bệnh sẽ khỏi hẳn. Tuy nhiên, một số trường hợp tiếp cận điều trị muộn, điều trị không đúng... một khi bệnh trở nặng sẽ đáp ứng kém với thuốc và tỷ lệ tử vong cao;

Làm thế nào để tránh bệnh trở nặng. Biện pháp hữu hiệu là sàng lọc sớm, điều trị kịp thời

Vậy sàng lọc như thế nào, cách tiếp cận, phương pháp sàng lọc và mức độ chính xác như thế nào?

Thường các năm trước đây, tất cả sàng lọc, chẩn đoán, phát hiện lao đều là phát hiện chủ động, tức là tất cả các vùng có nguy cơ cao, các khu vực trại giam... đều là phát hiện chủ động, sàng lọc hằng năm. Đặc biệt là triển khai các hoạt động gắn liền với hệ thống y tế cơ sở để tăng cường chất lượng chẩn đoán, điều trị và duy trì bền vững công tác dự phòng lao.

Sàng lọc chủ động như vậy là rất tốt nhưng thực tế lại có nhiều những bệnh nhân lúc mình đến khám chủ động như vậy thì họ lại đi làm không ở nhà, hoặc ở nhà không mở cửa... Thực tế người dân cũng có tư tưởng kỳ thị. Khi nói đến đi xét nghiệm để phát hiện bệnh lao thì người ta lại ngại không đi. Nguyên nhân đó làm con số bệnh nhân lao luôn bị sót lại không sàng lọc hết được. Đặc biệt đi sàng lọc chủ động thì số sàng lọc toàn dân cũng không hết được, chỉ nhóm nguy cơ cao thôi.

Vì vậy, năm nay chương trình chống lao quốc gia với sự chỉ đạo rất quyết liệt của Bộ trưởng Bộ Y tế sẽ chuyển hướng, tăng cường thay đổi phương pháp, thực hiện phương pháp mới là kiểm soát lao gắn với y tế cơ sở. Điều này có nghĩa là tất cả người dân, người bệnh khi đến khám bệnh phải qua các cơ sở khám, chữa bệnh thì chính các cơ sở khám, chữa bệnh là nơi sàng lọc phát hiện bệnh nhân lao. Như vậy, có hai khu vực phát hiện lao. Đó là ***phát hiện sàng lọc chủ động và gắn với các cơ sở khám, chữa bệnh. Tất cả Nhân dân ai ai cũng đều được khám và phát hiện bệnh lao.***

Vậy mọi người, đặc biệt đối tượng có yếu tố nguy cơ đều có thể đến bất kỳ cơ sở y tế nào để sàng lọc lao, nếu cơ sở y tế chưa đủ điều kiện thì sẽ được giới thiệu đến bệnh viện lao để thực hiện việc sàng lọc

Các đối tượng có **Yếu tố thuận lợi, nguy cơ mắc bệnh lao phổi**

- Tiếp xúc nguồn lây là một yếu tố rất quan trọng, đặc biệt với trẻ nhỏ khi mà sức đề kháng miễn dịch đang hình thành, chưa hoàn chỉnh, đặc biệt là tiếp xúc lâu dài và trực tiếp thì càng dễ bị bệnh.

Vì vậy, khi phát hiện một trường hợp bị lao phổi, thầy thuốc nên khuyên người ở cùng nhà và những người tiếp xúc gần cần có khám sàng lọc và theo dõi trong 2 năm và cần đi khám phát hiện khi có các triệu chứng nghi lao như ho kéo dài, sốt nhẹ về chiều, gầy sút cân hoặc ra mồ hôi đêm kéo dài, dùng các thuốc thông thường không thuyên giảm.

- Một số bệnh, một số trạng thái sức khỏe đặc biệt cũng là điều kiện thuận lợi dễ mắc lao phổi: Bệnh bụi phổi, bệnh phổi do virus, bệnh đái tháo đường, loét dạ dày – tá tràng; có HIV/AIDS, suy dinh dưỡng, phụ nữ có thai, nghiện rượu, người già, dùng các thuốc giảm miễn dịch kéo dài (bệnh khớp, bệnh hệ thống)... do sức đề kháng suy giảm.

- Yếu tố gene: Những năm gần đây có một số công trình nghiên cứu đề cập đến vai trò của hệ HLA, Haptoglobulin và một số gene khác được chứng minh có liên quan đến tính cảm nhiễm đối với bệnh lao.

Ngoài những đối tượng có nguy cơ mắc cao, những người bình thường cũng có nguy cơ lây nhiễm lao và mắc lao từ những thói quen hàng ngày như:

+ Không có thói quen đeo khẩu trang, bảo hộ lao động khi làm việc trong môi trường ô nhiễm, độc hại...

+ Làm việc quá sức: khiến cơ thể của chúng ta bị giảm sức đề kháng, từ đó tạo điều kiện thuận lợi để vi trùng lao tấn công.

+ Uống rượu.

+ Hút thuốc lá, thuốc lào.

+ Thức khuya, mất ngủ: Thức khuya, mất ngủ là nguyên nhân khiến cơ thể bị suy nhược, tinh thần sa sút. khiến tình trạng mệt mỏi, dẫn tới kém ăn lâu dần sẽ dẫn đến suy nhược, sút cân...ảnh hưởng lớn đến đời sống của người bệnh.

Phòng bệnh lao phổi

Khi bạn chỉ cần có một trong những dấu hiệu sau đây:

- Ho khạc kéo dài trên 2 tuần;
- Sốt nhẹ về chiều, ra mồ hôi ban đêm;
- Mệt mỏi, chán ăn, gầy sút cân;
- Có thể ho ra máu thì bạn nên đi khám để xác định xem có bị bệnh lao không.

Để phòng mắc lao theo nguyên tắc chung trước tiên phải thanh toán được nguồn lây, phát hiện triệt để và điều trị khỏi. Những biện pháp khác cũng rất quan trọng:

- Người bệnh: Người lao phổi phải mang khẩu trang, không được khạc nhổ lung tung mà phải khạc vào giấy hoặc ca, cốc để đúng nơi quy định để khử trùng, tiêu hủy. Lấy bệnh phẩm xét nghiệm đúng nơi quy định, thông thoáng; tốt nhất là ở ngoài trời.

- Nhân viên y tế phục vụ bệnh nhân lao, nhất là lao kháng thuốc và những nơi nguy cơ cao như các phòng xét nghiệm nuôi cấy vi khuẩn lao phải mang khẩu trang đúng tiêu chuẩn (N95). Tiếp xúc với người bệnh qua kính ngăn, thực hiện khám chữa bệnh, tư vấn phía sau người bệnh...

- Các cơ sở y tế phục vụ người bệnh lao phải thực hiện tốt quy chế chống lây nhiễm. Đầu tư thích hợp các trang bị phòng hộ cần thiết cho nhân viên và người bệnh. Có kế hoạch và quy trình cụ thể thực hiện đầy đủ và hướng dẫn cụ thể cho nhân viên và người bệnh...

Như vậy ngoài sàng lọc chủ động để phát hiện lao hoạt động nhằm điều trị sớm. Việc điều trị lao tiềm ẩn cũng là một giải pháp "Sàng lọc" hạn chế thành lao tiến triển, góp phần hạn chế tử vong.

Phương pháp sàng lọc hiện đại

Với phương pháp chẩn đoán hiện đại gồm có là X quang và xét nghiệm Xpert. X quang thì bằng hệ thống chụp kỹ thuật số rất hiện đại nên việc phát hiện cho bệnh nhân rất có hiệu quả, đặc biệt là ứng dụng kỹ thuật AI, tức là trí tuệ nhân tạo. Trí tuệ nhân tạo áp dụng cho hệ thống sàng lọc lao rất có giá trị. Khi áp dụng trí tuệ nhân tạo thì nó đã thay cho nguồn nhân lực rất lớn... Hơn nữa trí tuệ nhân tạo còn giúp cho việc chẩn đoán nhanh, chính xác và có hiệu quả lên rất nhiều.

Theo đó, tiếp tục mở rộng triển khai toàn diện các can thiệp phòng chống lao, đẩy mạnh phát hiện chủ động tại cộng đồng, phát hiện tích cực tại cơ sở y tế, tập trung vào các nhóm nguy cơ cao; Sử dụng hiệu quả xe Xquang di động kỹ thuật số và các máy Xquang di động trong phát hiện bệnh nhân lao; Cam kết triển

khai hiệu quả các can thiệp kỹ thuật, tăng tỷ lệ phát hiện và điều trị bệnh nhân lao; Chia sẻ thông tin định kỳ với Chương trình phòng, chống lao quốc gia, Cục Quản lý Khám, chữa bệnh và các đơn vị liên quan khác về tình hình điều trị ARV cho người nhiễm HIV mắc bệnh Lao, tình hình tương tác thuốc ARV và thuốc điều trị lao tiềm ẩn; rà soát và xây dựng gói dịch vụ chi trả khám chữa bệnh thông qua bảo hiểm y tế cho người nhiễm HIV mắc lao.

Tại Cà Mau, Chương trình chống lao Quốc gia đã cấp 02 máy XQuang có kèm AI hỗ trợ đọc phim và 02 máy Xpert hiện đại giúp góp phần phát hiện sớm lao phổi trong cộng đồng.

Bác sỹ Chuyên khoa II Trần Hiến Khóa, Giám đốc Bệnh viện Lao và bệnh phổi tỉnh Cà Mau cho biết: Năm 2023, Cà Mau phát hiện và điều trị cho gần 1.663 bệnh nhân mắc lao các thể trên tổng dân số. Tỷ lệ điều trị thành công lao các thể đạt 93,5%.

Tuy nhiên, hoạt động phòng, chống lao tại Cà Mau còn một số khó khăn, tồn tại. Kinh phí để triển khai các hoạt động truyền thông, giám sát, sàng lọc... để phát hiện chủ động, quản lý bệnh lao và lao đa kháng thuốc chưa đảm bảo. Cán bộ chống lao tuyến huyện, xã đa số thường xuyên thay đổi, làm ảnh hưởng không nhỏ đến chất hoạt động của chương trình. Bên cạnh đó, điều kiện làm việc, chế độ đãi ngộ chưa đủ sức thu hút với cán bộ làm công tác chống lao tại các tuyến.

Bác sỹ Trần Hiến Khóa cho biết, năm 2024, Chương trình chống lao tại Cà Mau đặt mục tiêu: Tỷ lệ điều trị thành công bệnh nhân lao kháng thuốc ở mức 80% và bệnh nhân lao mới và tái phát ở mức 93-95%. Tỷ lệ bệnh nhân không theo dõi được đặt dưới 2,5%.

Để tiến tới loại trừ bệnh lao vào năm 2035, Cà Mau đã và đang tiếp tục triển khai nhiều giải pháp, trong đó tập trung vào phát hiện bệnh nhân lao trong cộng đồng. Địa phương đẩy mạnh việc phát hiện chủ động tại cộng đồng và phát hiện tích cực tại cơ sở y tế, đặc biệt tập trung vào các nhóm nguy cơ cao (người sống

cùng với người mắc bệnh lao, thường xuyên tiếp xúc với bệnh nhân lao, bị các bệnh mãn tính, mắc bệnh đường hô hấp, HIV, điều trị corticoid kéo dài)...

Cùng với đó, X-quang di động kỹ thuật số kết hợp AI sẽ được sử dụng để phát hiện bệnh nhân lao. Các hệ thống ứng dụng công nghệ trí tuệ nhân tạo để nâng cao chất lượng chẩn đoán và tránh bỏ sót bệnh nhân sẽ được mở rộng. Việc sàng lọc tầm soát bệnh lao chủ động tại cộng đồng sẽ được thực hiện theo Chiến lược 2X - sử dụng đồng thời 2 kỹ thuật chụp X-quang lồng ngực và xét nghiệm Gene Xpert trong sàng lọc phát hiện ca bệnh lao giúp đạt hiệu quả cao gấp 7 lần so với phát hiện thụ động.

Các buổi khám tại cộng đồng sẽ bao gồm: Khám sàng lọc, phỏng vấn, thu thập thông tin các triệu chứng nghi lao; chụp phim X-quang kỹ thuật số và tiến hành lấy mẫu đờm xét nghiệm Gene Xpert cho tất cả các đối tượng có tổn thương nghi lao trên phim X-quang. Dựa vào kết quả các xét nghiệm, bác sỹ sẽ chẩn đoán và đưa các trường hợp mắc lao phổi vào quản lý và điều trị.

Giám đốc Bệnh viện Lao và bệnh phổi Trần Hiên Khóa cũng cho biết, địa phương chú trọng đảm bảo hiệu quả các hoạt động chẩn đoán lao trong nhóm trẻ em. Đặt biệt phối hợp với dự án ACT5 tại địa phương để số ca lao trẻ em phát hiện còn thấp so với ước tính của Tổ chức Y tế thế giới (WHO) được phát hiện sớm. Tỉnh tăng cường áp dụng các kỹ thuật chẩn đoán cập nhật; cam kết chặt chẽ với các bệnh viện nhi khoa để chẩn đoán lao trẻ em; tiếp tục kiện toàn thanh toán thuốc lao và các dịch vụ khám chữa bệnh lao từ nguồn Bảo hiểm y tế. Như vậy, " SÀNG LỌC LAO - TIẾP CẬN DỄ DÀNG - PHƯƠNG PHÁP HIỆN ĐẠI - CHÍNH XÁC TUYỆT ĐỐI"

